

ob trdem, za otroke pretežkem delu. Ob preračunavanju hrane v kalorije pride avtor do rezultatov, ki kažejo vse nesorazmerje med zaužitimi in porabljenimi kalorijami. (Prim. str. 15.) Zanimivo piše Pavčič o Trbovljah: „V splošnem moramo ugotoviti, da je življenjski standard našega rudarja — kar se tiče hrane — precej višji od našega kmečkega standarda, tako da se more istovetiti z malomeščanskim.“ (Str. 18.)

K. S.

Kronika

Dvajset let slovenske knjige

Kadar koli se je v zadnjem stoletju dajalo na tehtnico utemeljitve pravice do samostojnejšega političnega upravljanja, nismo mogli imeti nikdar opor v sklicevanju na samostojno državno preteklost, historično pravo, na številčno moč, ali na geografsko zaokroženost ozemlja. Mesto vsega, kar je služilo drugim, je govorila za nas zgolj volja po življenju. Sla po svojem se ni nikjer tako uveljavila kakor pri književnem delu. Od narodnega preroda v drugi polovici XVIII. stoletja je bil v socialno slabo diferencirani slovenski družbi književni delavec edini višji predstavnik naroda, njega duhovni voditelj, politik in zastopnik obenem, ter pred zunanjim svetom edini zagovornik njegovih pravic. Ali je moglo „Društvo slovenskih književnikov“ ob dvajsetletnici razpada Avstro-Ogrske prirediti Slovincem pomembnejšo svečanost za ocenitev vrednosti povojnega življenja, kot je bila razstava knjižne produkcije te dobe? Je bilo na katerem področju javnega življenja delano s tako čistim naporom in bi se mogli ozreti nanj z istim notranjim mirom in zadovoljstvom, kot se oziramo na dosežene vrhove kulturnega dela?

S takimi mislimi je človek sprejel objavo pisateljske organizacije. Da jo je javnost dobro razumela, priča zelo številen obisk razstave.

Prireditelji so se morali v pomanjkanju boljšega odločiti za zbornico Trgovskega doma. Nevelik prostor je poizkusil arhitekt prilagoditi potrebi s kioskom vzdolž sredine dvorane: dobil je vsega skupaj približno 75 metrov razstavnega prostora. Kako bi moglo v taki tesnobi do popolnega izraza dvajset let knjižne produkcije? Kakor je bila prireditev lepa po zamisli, je pokazala njena izvedba majhen dar organizacije in čuta za reprezentativnost, kar bi moralo biti za priliko, ki jo je hotela ponazoriti, prvenstvena naloga. Kritika, da razstava ne presega sličnih velesejskih prireditev, je bila upravičena. Prostor bi moral biti večji, obsegati morda več sob, dihati več zraka in z opremo pomagati enoličnemu predmetu do veljave. Ljubljana podobnih prireditev zelo pogreša, zato je njeno kulturno življenje, kljub pogostim drugačnim trditvam, zelo jalovo. Vsako leto bi moralo priti v zimski dobi vsaj do ene važnejše razstave. Za priliko pa, kot je bila pretekla, ki je hotela dati obračun nečesa velikega, dvajsetih let življenja celotnega narodnega organizma, ni bilo dovolj, da se je društvo književnikov odločilo za prireditev in jo samo izvedlo, temveč bi moralo v polni meri pritegniti vse institucije, ki so vpletene v to panogo javnega delovanja: vseučilišče, založbe, pisatelje, vseučiliško knjižnico i. t. d. Ni dovolj, da je videl človek platnice Župančičeve zbirke, rad bi videl tudi kak njegov rokopis, sliko, značilen drobec, kot se tega pač spominjamo z razstav v zunanjem svetu. (Obe nerodni stekleni omari pred vhodom sta bili bolj v napoto, kot pa v oporo razstavi.) Zlasti vseučilišče in pisateljske organizacije pa bi morale podčrtati prireditev še tudi po drugi strani, z

nastopi in predavanji, saj je bila to prilika, ki je prav klicala, da bi govorili pred širokim občinstvom. Tudi ne bi bilo nič slabega, če bi prosvetljen založnik povedal, kakšnih izkušenj si je uspel nabrati s slovenskim knjižnim konsumentom, o katerem gre v domačem svetu sloves, da bi ga zavidala tujina. Obračun na ta način ne bi bil le zunanja podoba za oči, katere presojo je pisateljska organizacija v veliki meri prepustila obiskovalcu samemu, temveč resnično premerjena pot, ki jo je narod prehodil v dobi, imenovani „leta po osvobojenju.“ — Vprašalo se bo, kje naj revno pisateljsko društvo dobi za vse to denar? Res bi stala taka prireditve več, toda večji bi bil tudi dotok vstopnine, če že ne računamo, da bi se moglo za tak namen upati celo na večjo javno podporo, kot jo je društvo dobilo.

Poglobitev v razstavljeni knjižni zaklad je odkrila nekatere zanimivosti, ki se človeku ob dnevnem spremljanju kulturnega življenja niso pokazale v taki luči. Kdo bi mislil, da je po vojni zagledalo svet kar blizu 80 pesniških zbirk? In nasprotno, da lahko domala na prste rok sešteješ vsa literarnozgodovinska dela, izišla v knjižni obliki! V prevodni literaturi je bilo med knjigami, vrednimi poslovenitve, mnogo takih, ki ne bodo preživele let, a zelo malo tistih velikih umetniških del, zlasti starejših, ki jih ima vsak narod s kulturno tradicijo v svoji lastni zakladnici, a stavljajo na prevajalce velike zahteve. Založnik je prepuščen svojim osebnim svetovalcem in skrbem za denarni uspeh; slovstvena kritika mu ne daje nobenih smernic in navodil, prav tako, kot jih gledališka ne daje Drami, da bi morala ob svojem oziranju po svežih sadovih dneva v nekem redu skrbeti za literarno vzgojo občinstva in zlasti mladine z deli klasičnega repertoarja, seveda uprizorjenega s potrebnim znanjem, čutom in poglobitvijo. Nazorno je odkrila razstava svet Primorske in Koroške, ki ju je osvetlil še Lavo Čermelj z dobro pripravljenim predavanjem o razvoju knjige v obeh pokrajinah; skoraj pretresljivejša kot prva je bila zame druga s svojimi tremi tiski, izbitimi v dvajsetih letih...

Zbirke v okviru, kot si ga je zadalo pisateljsko društvo, niso imele hib, ki bi bile opazljive ob splošnem pregledu. Predsednik prof. France Koblar se je v svojem lepem uvodu po aktualnih izpovedih, izrečenih v dneh svetovnega nemira, dotaknil tudi tehničnih strani razstave in obžaloval pomanjkljivost zaradi opustitve razstave šolskih knjig, tega važnega in težkega vprašanja našega povojnega življenja. Drugo pomembno področje je revijalni tisk, ki vsebuje zlasti mnogo leposlovnega in esejističnega, a tudi znanstvenega gradiva. Kot dopolnilo vseh zastopanih panog bi bilo morda umestno, da bi dobil vidnejše mesto in večji obseg. Pri izbiri med posameznim letnikom (ali samo kako številko) revij in vsemi, ki so izšli po vojni, bi se bilo pač odločiti za vse, saj spadajo revije po svoji vlogi v kulturnem življenju med najpomembnejše. Na težave je naletel na razstavi človek, ki si je hotel n. pr. pri pesnikih ustvariti sodbo o posameznem predstavniku, kajti njegove knjige so bile raztresene, razstavljene ne po avtorju, temveč menda po formatu. Bolje je bilo pri pripovednikih, tudi pri dramatikih, v mladinski literaturi itd.

S prireditvijo je bila nakazana pot, ki jo poslej ni opustiti. Tudi v tem naj bi se ustvarila tradicija, saj ni trdnejšega mostu med pisateljem in javnostjo, kakor so javni obračuni. Važen delež bo morala prevzeti pri tem v bodoče ljubljanska Vseučiliška knjižnica, ki bo imela s posebno razstavno dvorano v svoji novi stavbi najugodnejši zunanji pogoj za podobne prireditve, a vsak hip na razpolago tudi potrebne zbirke in njih tolmače.

F. Petré.